

בש"פ 9222/20 - רמי כהן נגד מדינת ישראל

בבית המשפט העליון

בש"פ 9222/20

לפני: כבוד השופט י' אלרון

המבקש: רמי כהן

נגד

המשיבה: מדינת ישראל

ערר על החלטתו של בית המשפט המחוזי בתל אביב-
יפו ב-צ"א 16890-08-17 מיום 10.12.2020 שניתנה
על ידי השופט י' טופף

תאריך הישיבה: י"ט בטבת התשפ"א (03.01.21)

בשם המבקש: עו"ד אבי חימי; עו"ד משה וייס

בשם המשיבה: עו"ד ד"ר מאור אבן חן; עו"ד יעל שחף

החלטה

1. לפניי ערר על החלטת בית המשפט המחוזי בתל אביב-יפו (השופט י' טופף) בצ"א 16890-08-17 מיום 10.12.2020, בגדרה קיבל בית המשפט באופן חלקי את בקשת העורר להשיב לחזקתו את רכושו התפוס בידי המשיבה מכוח צו זמני עד לתום ההליך הפלילי בעניינו (ת"פ 16512-08-17).

2. נגד העורר וארבעה אחרים הוגש ביום 8.8.2017 כתב אישום המייחס לו עבירות של מתן שוחד, לפי סעיף 291 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין); לקיחת שוחד, לפי סעיפים 295(ב) ו-290 לחוק העונשין; הלבנת הון, לפי סעיף 3(א) לחוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000 (להלן: חוק איסור הלבנת הון); קבלת דבר במרמה, לפי סעיף 415 סיפא לחוק העונשין, ועבירות נוספות.

שלושה מהנאשמים הנוספים, בהם אשת העורר, הורשעו על פי הודאתם בכתבי אישום מתוקנים ודינם נגזר (עניינו של אחד מהם, אשר ביקש לחזור בו מהודייתו, נדון בפני בית משפט זה בע"פ 5735/18 גודובסקיני' מדינת ישראל (9.12.2019)).

ההליך הפלילי בתיק העיקרי מוסיף אפוא להתנהל נגד הנאשמת פאינהקירשנבאום, שכינה במועדים הרלוונטיים לכתבה אישום כמזכ"לית מפלגת "ישראל ביתנו", כחברת כנסת וכסגנית שר הפנים; ונגד העורר, שהיה ממקימי המפלגה, עסק במתן יעוץ עסקי לגופים שונים במשק, וכיהן כמנהל הכללי של משרד החקלאות.

3. בד בבד עם הגשת כתב האישום הגישה המשיבה בקשה למתן צו זמני ברכוש עדתום ההליך הפלילי בעניינו של העורר, לצורך הבטחת חילוט עתידי. זאת, בהתאם להוראות סעיף 23 לחוק איסור הלבנת הון וסעיף 36(א) לפקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש] התשל"ג-1973 (להלן: פקודת הסמים המסוכנים).

בבקשה צוין כי שווי הרכוש האסור בו בוצעו פעולות על ידי העורר לפי חוק איסור הלבנת הון עומד על סך של 1,160,650 ש"ח, וכי נכון לאותה עת היה תפוס בידי המשיבה רכוש של העורר בסך כולל של 1,890,665 ש"ח (כאשר בידי המשיבה היה מצוי רכוש נוסף של העורר שנתפס במהלך החקירה המשטרית, וצוין כי היא תפעל לשחרורו בהקדם).

נטען, כי קיים חשש קרוב לוודאי כי במקרה שלא ינתן סעד זמני ברכוש, תבוצענה פעולות להברחת הרכוש ולהעלמתו, אשר תסכלנה את אפשרות החילוט אם יורשע העורר בדינו.

4. ביום 2.10.2017 גובשה הסכמה בין הצדדים, אשר קיבלה תוקף של החלטת בית המשפט, לפיה המשיבה תחזיק עד לתום ההליך הפלילי ברכוש העורר, בסך כולל של 900,000 ש"ח, כמפורט להלן:

קרן תגמול לעצמאי ולשכיר על שם המבקש בכלל חברה לביטוח בע"מ, יתרה בסך 94,000 ש"ח; פוליסת מנהלים על שם המבקש בהפניקס חברה לביטוח בע"מ, יתרה בסך 193,053 ש"ח; סכום של 500,000 ש"ח מתוך יתרת הכספים שבחשבון הבנק של המבקש ורעייתו בבנק לאומי לישראל; פוליסה מסוג תגמולים לשכירים בהון על שם המבקש בכלל חברה לביטוח בע"מ, יתרה בסך של 30,000 ש"ח; פוליסת מנהלים על שם אשת-המבקש בהפניקס חברה לביטוח בע"מ, יתרה בסך של 95,000 ש"ח.

הוסכם כי יתר הרכוש התפוס בידי המשיבה יוחזר לידי העורר.

5. ביום 17.6.2018 התקבלה בהסכמה בקשת העורר, לפיה למרות תפיסת פוליסת המנהלים של רעייתו, היא תהא זכאית לקבל מתוכה קצבה חודשית בסך 600 ש"ח למשך 12 חודשים.

בהמשך, ביום 11.5.2020 ניתן תוקף של החלטה להסכמת הצדדים, לפיה ישולמו לעורר ולרעייתו קצבאות חודשיות בהתאם לזכאותם בקרנות התפוסות, בסך כולל של 2,115 ש"ח מדי חודש, וזאת בד בבד עם המשך תפיסתן על ידי המשיבה. על פי הנטען בערר שלפניי, החלטה זו לא יושמה לנוכח חסמים בירוקרטיים שהציבו הקרנות.

ההליך בבית המשפט המחוזי

6. ביום 19.10.2020 הגיש העורר לבית המשפט המחוזי בקשה להורות על השבת כל הכספים התפוסים בידי המשיבה, בשל חלוף הזמן הרב (כשש שנים) מאז נתפס והוקפא הרכוש, כמו גם בשל חלוף הזמן מאז הושגו ההסכמות (כשלוש שנים). בנסיבות האמורות, כך נטען, בשלה העת לעיין מחדש בהחלטה על תפיסת הכספים, אף שזו נתקבלה על יסוד הסכמת הצדדים.

7. בהחלטתו מושא הערר שקל בית המשפט המחוזי את השיקולים הבאים: חלוף הזמן מאז נתפס הרכוש; הוצאותיהם הכספיות של העורר ורעייתו בגילם המתקדם (למעלה מ-70 שנים); העובדה שסכום הכסף בקרנות הפנסיה של העורר המוחזק בידי המשיבה עלה בתקופת החזקתו מ-400,000 ש"ח ל-434,000 ש"ח; והעובדה שהסכמת הצדדים לתשלום קצבה חודשית לעורר ולרעייתו בסך 2,115 ש"ח לא כובדה הלכה למעשה.

מאידך שקל בית המשפט גם את חומרת העבירות שיוחסו לעורר; העובדה שהכספים מוחזקים על בסיס הסכמות אליהן הגיעו הצדדים; והיותו של ההליך הפלילי מצוי בישורת האחרונה.

בסופו של דבר, סבר בית המשפט המחוזי כי האיזון הראוי בין האינטרס הציבורי שבהבטחת מימוש תכליות החילוט לבין זכויותיהם הקנייניות וצרכיהם של העורר ורעייתו, ימצא בתשלום סכום חודשי לעורר ולרעייתו מתוך הכספים ששייכים להם מוחזקים בידי המשיבה.

לנוכח זאת, קיבל בית המשפט המחוזי את הבקשה באופן חלקי, כך שנקבע כי המשיבה תעביר לידי העורר סכום חודשי של 15,000 ש"ח וזאת החל מיום 1.1.2021 למשך עשרה חודשים או עד למתן הכרעת הדין, לפי המוקדם. הובהר, כי ככל שתינתן הכרעת הדין בטרם ישולמו מלוא התשלומים, לא יועברו סכומים נוספים, והמותב שדן בהליך העיקרי ידון בבקשת החילוט לגופה.

טענות הצדדים בערר

8. מכאן הערר שלפניי, בגדרו שב העורר וטען כי חלוף הזמן הרב מאז שנתפסו הכספים בידי המשיבה, כמו גם משך הזמן הרב מאז הסכים העורר לתפיסת הסך של 900,000 ש"ח, מצדיקים את שחרור מלוא הכספים כעת (להבדיל משחרור סך של 150,000 ש"ח בלבד, בתשלומים חודשיים, כפי שפסק בית המשפט המחוזי). הודגש לענין זה, כי בעת מתן ההסכמה לא צפה העורר כי ההליך הפלילי צפוי להימשך למעלה משלוש שנים, וכי גם לעת הזו מועד גזר הדין אינו נראה באופק.

עוד נטען, כי העורר ורעייתו אינם זקוקים לאמצעי מחיה מדי חודש בחודשו, ולכן החלטת בית המשפט המחוזי אינה מועילה להם. תחת זאת, נטען כי הם זקוקים כעת לסכום כסף נכבד לצורך בניית מעלית בביתם לאור מצבה הרפואי של אשת-העורר, וכן לצורך סיוע לבנם המצוי בהליך גירושין.

כמו כן נטען, כי בגילם הנוכחי היו העורר ורעייתו זכאים זה מכבר לפדות את הכספים בקרנות המוחזקות על ידי המשיבה, חלקם בגמלה חודשית, וככל שנוקפים החודשים והכספים נותרים בקרנות, ישנו יסוד סביר להניח כי העורר ורעייתו לא יזכו ליהנות מהכספים שנצברו לזכותם, אותם חסכו לאורך השנים בעבודה מאומצת.

העורר הוסיף וטען, כי החזקת הסך של 900,000 ש"ח אינה מוצדקת, שכן חלק הארי משווי הרכוש האסור המיוחס לו בכתב האישום (כ-98,600 ש"ח מתוך 1,160,650 ש"ח) הוא סכום שעל פי הנטען קיבל כשוחד מאיגוד הכדורסל, בתמורה לכספי תמיכה בסך 1,000,000 ש"ח שקיבל איגוד הכדורסל, כמתואר באישום השמיני. אלא שאיגוד הכדורסל או מי מהאורגנים שלו – כך טוען העורר – לא הועמדו לדין, האיגוד לא נדרש להשיב את כספי התמיכה, ורכושו לא חולט. לנוכח זאת, כך נטען, העורר חשוף לחילוט של כ-160,000 ש"ח בלבד.

לבסוף טען העורר, כי ניתן להבטיח את תכלית החילוט בדרך שתפגע פחות בזכות הקנין שלו, וזאת על ידי מתן התחייבות מצדו לתשלום כל סכום שייקבע על ידי בית המשפט המחוזי בגזר דינו, ככל שישורשע בדינו; ולחלופין על ידי משכון בית המגורים שלו כערובה לתשלום.

9. בדיון שנערך לפניי היום, התנגדה באתכוח המשיבה לערר, וטענה כי נקודת המוצא היא דבר ההסכמה אליה הגיעו באי כוח הצדדים בעבר, וכי הרכוש אשר נתפס צומצם ברבות הימים בשל התמשכות ההליך, וכי כעת מדובר ב"תמהיל יותר מידתי", כהגדרתה, וכי "התפיסה עברה להיות כזו של כסף מוקפא בחשבון בנק, ופוליסות תחת אותו כסף נזיל".

זאת ועוד, הוסיפה וטענה באת כוח המשיבה כי כיום המבקש מעוניין "לפתוח" הסכמות בלי שיש לכך "עיון משפטי משמעותי", וכי אין בפנינו טיעון בדבר צורך כספי לחיי מחיה סבירים, כהגדרתה.

לשאלתי אם בית המשפט המחוזי בחן אפשרות למתן ערבות אחרת "מוחשית" יותר מאחזקת הכספים, השיבה באת כוח המשיבה כי המבקש אומנם הציע להעמיד את בית מגוריו כערובה. אולם, מאחר שמימוש בית מגורים כרוך בקשיים שונים התנגדה המשיבה להסתפק בכך חלף חילוט כספי המבקש.

על כל האמור לעיל הוסיפה כי ההליך המשפטי בתיק עומד להסתיים שכן נשמעו כבר סיכומים בעל-פה לאחר שהוגשו סיכומים בכתב.

דין והכרעה

10. סעיף 21 לחוק איסור הלבנת הון מסמיך את בית המשפט להורות על חילוט רכושו של אדם שהורשע בעבירה של הלבנת הון לפי סעיפים 3 או 4 לחוק זה, בשווי של רכוש שנעברה בו העבירה, רכוש ששימש את ביצועה, איפשר את ביצועה או שיועד לכך; וכן של רכוש שהושג במישרין או בעקיפין כשכר העבירה או כתוצאה מביצועה.

סעיף 23 לחוק מחיל את הסדר החילוט הקבוע בסעיפים 36 עד 36 לפקודת הסמים המסוכנים, בשינויים המחויבים, על עבירות לפי חוק הלבנת הון, ובין אלו את סעיף 36 העוסק במתן סעדים זמניים להבטחת מימוש החילוט בתום ההליך הפלילי, וזו לשונו:

"הוגש כתב אישום ... רשאי בית המשפט, על פי בקשה חתומה בידי פרקליט מחוז המפרטת את הרכוש שאת חילוטו מבקשים, לתת צו זמני בדבר - מתן ערבויות מטעם הנאשם, או אדם אחר המחזיק ברכוש, צוי מניעה, צוי עיקול או הוראות בדבר צעדים אחרים שיבטיחו את האפשרות של מימוש החילוט ...".

בעוד שהתכליות העיקריות העומדות בבסיס החילוט הן שלילית פירות העבירה מהעברייני ותכלית הרתעתית, הרי שביסוד סעד זמני של תפיסת הרכוש לצורך חילוטו בתום ההליך, אם יורשע הנאשם, עומדת תכלית של מניעת הברחת נכסי הנאשם (ע"פ 6009/19 בידון נ' מדינת ישראל, בפסקה 8 (23.10.2019); להלן: ענין בידון).

11. בפסיקה נקבע, כי קודם למתן סעד זמני של חילוט, נדרש בית המשפט לבחון אם קיימת תשתית ראייתית לכאורית מספקת, במובן זה שהראיות לכאורה מקימות סיכוי סביר להרשעה, שבעקבותיה ניתן יהיה להורות על חילוט רכושו של הנאשם (ע"פ 6532/17 מדינת ישראל נ' חסדי דוד לעדת הבוכרים, בפסקה 29 (8.4.2018); ע"פ 80/19 אהוד מאיר שאיבות בע"מ נ' מדינת ישראל, בפסקה 17 (11.8.2019); להלן: ענין מאיר שאיבות; ענין בידון, בפסקה 9).

עוד נקבע, כי בקשת הסעד הזמני נדרשת לעמוד בדרישת המידתיות, קרי, יש להקדים ולנקוט באמצעים חלופיים לתפיסת רכושו של הנאשם ולהבטחת האפשרות לחלטו בתום ההליך הפלילי, אם יורשע, אשר פגיעתם בקניינו פחותה בהשוואה לסעד של סעד זמני לחילוט רכושו.

יפים לענין זה הדברים שנאמרו בבש"פ 7715/97 חג'ג' נ' מדינת ישראל, פ"ד נב(1) 14 (1998), לענין מדרג האמצעים המנויים בסעיף 36 לפקודת הסמים המסוכנים לצורך הבטחת חילוט רכוש הנאשם:

"אינני מקלה ראש בחשיבותה האלמנטלית העונשית של חילוט רכוש ששימש לביצועה עבירה או שנרכש מכספיה עבירות אולם ישלזכור, שמדובר בשלב מוקדם ובטרם הרשעה. לא בכדי נקבע בסעיף 36(א) כיהצוה זמני שבית-

עמוד 5

המשפטרשאילתתבענייןזההואלמתןערביות, צווימניעה, צויעיקולאוראותבדברצעדיםאחריםשיבטיחואתהאפשרותשלמימשהחילוט. לאבהכרחישלנקוטאתהדרכיםהנ"ללפיסדרן, אולםבסדרהבאתינדיקציהלמידתיותשאותההמחוקקלנגדעניו. הפגיעהברכושושלאדםעל-ידינטילתוממנו, על- מנתלהבטיחאפשרותחילוטבעתידהיאפגיעהברכושובקניינוולפיכךישלנקוטאותהרקכאמצעיאחרוןובהיעדראמצעיםחלופיים להבטחתאותהתכלית. כרישלעשותבהשראתחוק-יסוד: כבודהאדםוחירותווכרישלעשותעל-פיעקרוןהמידתיותהמקובלעלינו" (שם, בעמ' 17-18).

ביסודה של דרישת המידתיות האמורה, עומדת ההנחה כי תפיסת רכוש של אדם בצו זמני, קודם להרשעתו בדין, פוגעת פגיעה חמורה בזכות הקניין שלו. הדין מחייב אפוא עריכת איזון ראוי בין פגיעה זו לבין האינטרס הציבורי בהבטחת האפשרות ליתן צו חילוט בתום ההליך הפלילי, אם יורשע הנאשם (ענין מאיר שאיבות, בפסקה 9).

12. בעניינו, הצדדים הסכימו אמנם על תפיסת רכוש העורר בסך 900,000 ש"ח. ואולם, הסכמה זו נכונה היתה לשעתה. מאז שניתנה חלפו שלוש שנים, במהלכן מוחזק סכום כסף משמעותי של העורר בידי המשיבה. בהודעת העדכון מטעמה ציינה באת-כוח המשיבה כי טרם נקבע מועד למתן הכרעת הדין, וכי עתיד להיערך דיון נוסף לשמיעת סיכומים בעל פה, אשר טרם נקבע. יתר על כן, יש מידה רבה של צדק בטענת בא-כוח העורר, לפיה גם לאחר מתן הכרעת הדין, וככל שירשע העורר בדינו, יעבור עוד פרק זמן מסוים עד למתן גזר הדין.

בנסיבות אלה, אני סבור כי אכן מוצדק עיון מחדש בהחלטה על חילוט הרכוש, הגם שניתנה לאחר שהצדדים הגיעו להסכמות (והשוו לחלוף הזמן כנסיבה המצדיקה עיון חוזר בבקשה הקשורה לתנאי מעצר, בהתאם להוראת סעיף 52 לחוקסדרהדיןהפלילי (סמכויותאכיפה - מעצרים), תשנ"ו-1996).

13. בנסיבותיו המיוחדות של הערר דנן, אני סבור כי יש לקבלו.

גילם המתקדם של העורר ורעייתו והוצאותיהם הכספיות, כפי שפורטו בפניי, כמו גם משך הזמן הרב שבו מוחזק רכושם בידי המשיבה כאשר חזקת החפות עודנה עומדת לעורר, מטילים את הכף לטובת קבלת בקשתם לשחרור הרכוש התפוס לעת הזו.

זאת ועוד, והיא העיקר. במקרהדנן, דומהשלאנשקלוחלופותרלוונטיות לחילוט כספו. כמתואר לעיל, דרישת המידתיות מחייבת נקיטת אמצעים שפגיעתם בזכות הקניין של העורר ורעייתו פחותה, לשם הבטחת החילוט. יש להעדיף אפוא צו למתן ערבות, ככל שבידי העורר להפקיד ערבות מתאימה, כנטען בהודעת הערר מטעמו. בחינת הערבות ראוי לה שתיעשה על ידי הערכאה הדיונית, ובנסיבות דנן הדבר לא נעשה.

לנוכח זאת, אני מורה על השבת הדיון בבקשה לביתהמשפטהמחוזיעלמנתשהעורריציגבפניוחלופותהולמותלהנחתדעתו, להבטחתאפשרותחילוטהרכוש, אם יורשע בדינו.

14. בשולי הדברים אך לא בשולי חשיבותם, מצאתי לנכון להעיר את הדברים הבאים. משכו הרב של ניהול ההליך העיקרי בתיק זה, שעה שכספי העורר מוחזקים בידי המשיבה, מעורר אי-נחת. עיון במערכת נט המשפט מלמד כי סיכומי הצדדים בכתב הוגשו לפני כשנה, והדיון בו נשמעה השלמת סיכומים בעל פה נערך לפני חצי שנה. טוב יעשה אפוא בית המשפט המחוזי אם יפעל להביא את ההליך לסיומו בהקדם.

15. הערר מתקבל אפוא, במונן האמור בסעיף 13 להחלטתי זו.

ניתנה היום, כ' בטבת התשפ"א (4.1.2021).

שׁוֹפֵט
